

HAKEMLİ ARAŞTIRMA YAZILARI/Refereed Articles

Yalçın Koç Nazariyatında “Anadolu Mayası”: “İnsan’ın Özü”nü “Açmak” Yönünde Metafizik Bir Tasarımda Bulunmak

Zübeyir OVACIK*

Makale Geliş / Received: 12.11.2025
Makale Kabul / Accepted: 25.11.2025

Abstract

İnsani varoluşun hangi ontolojik zemin üzerinden açıklanacağı, doğa içerisindeki insan varlığının sınırları, insani varoluşun epistemik kapasitesinin ontolojik zemini, bir değer varlığı olarak insanın tercihlerde bulunabilmesi açısından özgürlüğün imkânı gibi meseleler, insana dair felsefi ilginin başlıca konularını oluşturmaya devam etmektedir. Bu çalışma, Türk düşünce hayatında kendine has bir kavramsal ve kategorik şemayla özgün bir düşünce dizgesi ortaya koymakta olan Yalçın Koç’un Anadolu mayası olarak kavramsallaştırdığı bir ilke çerçevesinde temellendirdiği insan anlayışına dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. İnsanın mahiyetinin mevcut antropoloji disiplini içerisinde ortaya konulamayacağını, zira antropoloji disiplininin evrensel bir bilim olmadığını, bilakis “Grek-Latin-Kilise diyarı”na ait bir disiplin olduğunu belirten Yalçın Koç, söz konusu diyarın, insanın mahiyetini rasyonel yetiye indirgemesine itirazlar yöneltmekte ve bu diyardaki insan için özgürlüğün mümkün olmadığını altını çizmektedir. Özgürlüğün ancak Anadolu mayası olarak kavramsallaştırılan ilke çerçevesinde ortaya çıkabilen “ferdi birey” için söz konusu olabileceğini ifade eden Yalçın Koç, Grek-Latin-Kilise diyarının insanı olan “yığınsal birey” için ise ancak “serbestliğin” söz konusu olabileceğini belirtmektedir. İnsanın özüne dair yeni bir metafizik tasarım ortaya koyan Yalçın Koç’un bu tasarımını hangi kategorik şemayla ve kavramlarla gerçekleştirdiği bu çalışmanın sınırları içerisinde değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yalçın Koç, Anadolu Mayası, Grek-Latin-Kilise diyarı, Ferdi birey, Yığınsal birey.

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, zubeirovacik@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-7266-3343.

Künye: OVACIK, Zübeyir, (2025). Yalçın Koç Nazariyatında “Anadolu Mayası”: “İnsan’ın Özü”nü “Açmak” Yönünde Metafizik Bir Tasarımda Bulunmak, , *Dört Öge*, 28, 1-15. <http://dergipark.gov.tr/dortoge>.

“Anatolian Maya” in Yalçın Koç’s Theory System: Creating a Metaphysical Design to “Uncover” the “Essence of Man”

Öz

Issues such as the ontological basis on which human existence can be explained, the limits of human existence within nature, the ontological basis of human existence’s epistemic capacity, and the possibility of freedom in terms of human choice as a being of value, continue to constitute the primary topics of philosophical interest in humanity. This study aims to draw attention to Yalçın Koç’s understanding of humanity, which he grounds within a principle he conceptualizes as the Anatolian yeast, a system of thought that has emerged within Turkish intellectual life with a unique conceptual and categorical scheme. Koç argues that the nature of humanity cannot be revealed within the existing discipline of anthropology, as anthropology is not a universal science but rather a discipline belonging to the “realm of Greek-Latin-Church.” He objects to this realm’s reduction of human nature to rational capacity and emphasizes the impossibility of freedom for humans within this realm. Yalçın Koç, who states that the “individual individual,” who emerges within the framework of the principle indicated by the concept of Anatolian Maya, can only be free, states that for the “mass individual,” who is a person of the Greek-Latin-Church realm, only “freedom” is possible. The categorical scheme and concepts with which Yalçın Koç, who has presented a new metaphysical conception of the human essence, realizes this design are evaluated within the limits of this study.

Keywords: Yalçın Koç, Anatolian Maya, Greek-Latin-Church realm, Personal individual, Mass individual.

Giriş

Felsefi düşünüş biçiminin özgün yöntemlere açık olan yapısı ve bu düşünüş biçiminin varlık alanını çokluğu ve çeşitliliği içerisinde sorunsallaştırma kapasitesi, onu diğer düşünme biçimlerinden daha kuşatıcı ve daha derinlikli bir düşünme biçimi olarak değerlendirmeye imkân tanımaktadır. Felsefi düşünüş biçiminin araştırma nesnesine yönelişindeki kapsamlı çerçeveyi ve derinlikli perspektifi, onun odağını insanın kendi mahiyeti üzerine çevirdiğinde daha belirgin bir halde fark etmek mümkün olsa gerektir. Bunun yanı sıra herhangi bir felsefi yönelişin nihai amacını, insanın mahiyetinin veya kimliğinin anlaşılması olarak da açıklamak mümkündür. Nitekim, problem alanını doğrudan insan varlığı olarak belirleyen felsefi antropoloji, bir anlamda felsefenin bütünü olma iddiasını taşımaktadır. Zira bütün felsefi sorular, bir yönüyle “İnsan nedir?” sorusuna irca edilebilmektedir (Akarsu, 1984, s. 97). Felsefi düşünme biçimini, varlık türleri arasındaki ilişkilerin ve ayrımların ortaya çıkartılmasına ilişkin bir sınır çizme etkinliği ile ilişkili bir düşünme faaliyeti olarak değerlendirdiğimizde, insani varoluşun sınırlarının nasıl çizileceğini tartışmak öncelikli bir felsefi mesele olarak karşımıza çıkacaktır. En azından fenomenal düzeyde bir doğa varlığı olarak görülen insan varlığının, fizyo-

lojik veya biyolojik sınırlarının ötesine taşınıp taşınamayacağı meselesi, taşınamayacaksa bunun gerekçeleri, taşınacaksa bunun hangi temeller üzerine yükselerek ortaya konulacağı, bir başka ifadeyle insan varlığı için bedenden ayrı bir varoluştan söz edilip edilemeyeceği meselesi, klasik felsefede ruha ilişkin tartışmaları ortaya çıkarmışken; çağdaş felsefede zihin, bilinç, kendilik gibi problemleri felsefenin gündeminde tutmaya devam etmektedir. Nitekim trans hümanizm ve yapay zeka üzerine yoğunlaşan felsefe tartışmaları veya nörofelsefe gibi felsefenin görece yeni alt disiplinlerinin ortaya çıkması mesele üzerindeki ilginin yoğunluğunu açığa çıkartmaya devam etmektedir. Nihayetinde insanın mahiyeti ve kimliği üzerine felsefi bir tarzda düşünmenin kıymeti bütün zamanlar için öncelikli ve önemli bir mesele olmuş olsa gerektir.

Bu çalışmada Türk düşünce hayatında kendine has bir kavramsal ve kategorik şemayla özgün bir metafizik teşebbüste bulunan Yalçın Koç'un Anadolu mayası olarak kavramsallaştırdığı ilke çerçevesinde temellendirdiği insan anlayışına dikkatler çekilmeye çalışılacaktır. Çalışmada, Koç'un Batı düşüncesinin mevcut egemen kategorik şemasını nasıl eleştirdiği, söz konusu eleştirinin hangi varsayımlara dayandığı ve Koç'un söz konusu egemen şemaya karşı geliştirdiği alternatif şemanın üzerinde yükseldiği argümanların nasıl ortaya konulduğu serimlenecektir. "Grek-Latin-Kilise diyarı" şeklinde iki dil ve bir kurumdan oluşan bir yapı olarak tasvir ettiği Batı düşüncesini kökten bir eleştiriye tabi tutan Yalçın Koç, bu düşünüş biçimine alternatif olarak Anadolu mayası olarak adlandırdığı bir bakış açısını gündeme getirmektedir. "Grek-Latin-Kilise diyarı" tabiri ile bir "kültür"e işaret eden Yalçın Koç, böylesi bir kültürün kavramsal ve kategorik şemasının karşısında "maya" terimini öne çıkartarak "Anadolu mayası" olarak kavramsallaştırdığı bir ilkeden söz etmektedir. Böylelikle "kültür" ve "maya" kavramları arasında esaslı bir fark tesis eden Yalçın Koç, "kültür" kavramının "dışsal" olduğunu ve "birlik" fikrini esasında barındırmadığını, buna karşılık "maya" kavramının "içsel" olduğunu ve mayalanan şeye "birlik" kazandırdığını belirtmektedir (Koç, 2014, s. 14, 15, 16). "Kültür" ve "maya" kavramları arasındaki bir ayırmadan hareketle özgür insanı, diğer bir ifadeyle "ferdi birey"i temellendirme çabası içerisinde olan Yalçın Koç, "Grek-Latin-Kilise diyarı"nda cârî olan kategorik şemadan dolayı "ferdi birey"in bulunmadığını, bunun yerine bu diyardaki bireyin ancak "yığınsal birey" olduğunu ifade etmektedir. Yalçın Koç'a göre "insan'ın öz'ü" cihetinden "kültür", "dış kabuk"tan ibarettir (Koç, 2014, s. 365). Bundan dolayıdır ki "Grek-Latin-Kilise diyarı"nın "kültür"ü içerisinde ortaya çıkan "yığınsal birey"in "özgür" olamayacağını, bu diyarda ancak yığına tanınan bir "serbestlik"ten söz edilebileceğini belirten Yalçın Koç, buna karşılık Anadolu mayası ilkesi çerçevesinde ortaya çıkabilen "ferdi birey"in "özgür olabileceğinin altını çizmektedir.

Bu doğrultuda nazariyat ve fikriyat şeklinde iki farklı düşünme modelinden bahseden Yalçın Koç, Batı düşüncesini fikriyatın esas alındığı bir düşünme biçimi olarak değerlendirirken; buna karşılık “Türkistan’dan gelen kelimeler” olarak açıklanan “Anadolu mayası” ilkesi çerçevesinde geliştirilen varlığı algılama biçimini nazariyat karakterli bir düşünme biçimi olarak değerlendirmektedir. “Nazariyat” terimini, “theoria” karşılığında kullandığını belirten Yalçın Koç, dilin ve mantığın imkânları nispetinde ortaya konulan entelektüel çabayı “nazariyat’a dair fikriyat” olarak adlandırmaktadır. Ona göre “nazariyat’a dair fikriyat”, “dil’in ve düşünce’nin imkânları” itibarıyla, “felsefe’nin” ve “teoloji’nin” çerçevesini oluşturmaktadır (Koç, 2008, s. 7). Yalçın Koç’a göre “Anadolu mayası”ndaki insanı, “söz ve düşünce” vasıtasıyla tasvir etmenin imkânı, “söz ve düşünce” vasıtasıyla “maya”ya temas etmenin “imkân”ı ile alakalıdır (Koç, 2014, s. 169).

“Nazariyat’a dair fikriyat” olarak tanımlanan bir imkân çerçevesinde mevcut egemen şemanın eleştirisini yapan Yalçın Koç, bu eleştiriye belirli anahtar kavramlarla ortaya koymaktadır. Bu bağlamda öncelikle ve özellikle belirtilmektedir ki, Yalçın Koç, Anadolu mayası olarak kavramsallaştırdığı ilkeyi tümel bir ilke olarak konumlandırmaktadır: “Anadolu mayası’nın esası, ‘cümle varlığın birliği ve kardeşliği’dir”. Öyle ki Yalçın Koç, bu noktada evrensellik vurgusu yapmakta ve bunun hiçbir “etnografik unsur” ile “terکیb”e giremeyeceğini ifade etmektedir (Koç, 2014, s. 8, 13, 83, 103, 159, 258, 263, 354). Yalçın Koç’un nazari dizgesini serimlerken tümel bir çerçeveyi dikkate aldığının altı özellikle çizilmelidir. Bununla birlikte Kant’ın transandantal idealizminde a priori kavramıyla teminat altına alınmak istenen “tümellik” ve “zorunluluk” gibi ilkelerin (Kant, 2008, s. 52, 53, 54) Yalçın Koç’ta rasyonel yetiden türetilen ilkeler olmadığı da bu noktada özellikle ifade edilmelidir.

İnsanın kimliğine ve mahiyetine dair kapsamlı ve kuşatıcı bir entelektüel çabanın her halükarda belirli bir kategorik ve kavramsal şemadan yola çıkacağını, dolayısıyla birtakım varsayımlar üzerinden metafizik bir çerçevelenmeye yöneleceğini pek ala iddia edebiliriz. Bu bağlamda örneğin, düşünme, algılama, imgeleme ve muhafaza etme gibi işlemlere karşılık gelen insani yetilerin kendisinin üzerinde yükselmesi bir ruh idesinin, yine insani eylemlere kaynaklık eden istencin ihtiyaç duyduğu özgürlük idesinin temel ideler olarak ortaya konulması gerekmektedir. Dünyaya ve insana yönelen felsefi bilinç, dünyaya ve insani varoluşa yöneldiğinde her halükarda belirli varsayımlar üzerinden fiziğin sınırlarını aşır metafiziğin hududuna ulaşacaktır. Bu yönüyle Kant’ın da işaret ettiği üzere, en azından doğal metafizik, insan aklının kaçamayacağı temel ideleri veya kavramları karşımıza çıkartacaktır. Kaldı ki, argümantatif bir yapı içerisinde belirli bir forma kavuşmuş haldeki metafizik ve bu yönüyle felsefi düşünce alanının başından beri esaslı sorun alanını

teşkil etmiş olan metafizik, özgün felsefi yöntemlere ve teşebbüslere açık olmaya devam ediyor olsa gerektir. Esasında Yalçın Koç’un nazari çabasını bize görünür kılan metinlerine bakıldığında onun ortaya koyduğu çabaya felsefe veya metafizik adını vermediği özellikle dikkat çekmektedir. Mamafih, adına felsefe denilmese de insanı tümel bir perspektifte ele alan entelektüel bir çaba, bir şekilde felsefe ile ilişkilendirilmek durumundadır. Kaldı ki felsefe kavramının tanımlanmasına ilişkin teşebbüslerde de ortaya çıktığı üzere felsefe kavramı, “anlamca sınırlamalara direnen karmaşık bir girdi çıktıyla bezenmiş” durumdadır (Uygur, 1974, s. 11). Nitekim, Koç’un ortaya koyduğu birikimin sistematik bir felsefe olarak görülebileceğini, dolayısıyla Yalçın Koç’un özgün bir filozof olarak düşünölebileceğine dikkat çeken Dönmez, filozofu “hak zemininde hakikâttan taviz vermeden yaşadığı devrin bazı sorunlarına metafizik bağlamda çözümler sunabilen hikmet ehli bilge insan” olarak tanımlamaktadır (Dönmez, 2025a, s. 41). Yalçın Koç portresi pek ala böylesi bir tanıma uygun düşen bir portre olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte insan hakikatini özgün bir perspektifle tartışan ve bu doğrultuda tümel nitelikte özgün bir perspektif ortaya koymakta olan Yalçın Koç’u Batı düşünce geleneğinin kavramsal ve kategorik şemasından özellikle esirgemek gerektiğinin altı da özellikle çizilmelidir.

Antropoloji’nin ön-kabulleri ile “Anadolu Mayası”nın “ferdi birey”i kuşatılabilir mi?

Grek-Latin-Kilise diyarının “antropoloji”sinin “evrensel” olmadığını altını özellikle çizen Yalçın Koç, böylesi bir “antropoloji”nin “Anadolu mayası”nı örterek kuşatamayacağını, dolayısıyla söz konusu antropoloji ile insanın açıklanmayacağını ifade etmektedir (Koç, 2014, s. 66). Bazı çevrelerin “kültür” esaslı “Anadolu müktesebatı” kavramından hareket ederek, “Anadolu”nun Grek-Latin-Kilise diyarının “antropoloji” anlayışı içerisinde çözülmesi ve temellendirilmesi gayreti içerisine girdiklerine dikkat çeken Yalçın Koç, vurgulu bir şekilde bunun beyhude bir gayret olduğunu belirtmektedir. (Koç, 2014, s. 63). Yalçın Koç, böylesi bir bakış açısının ortaya çıkardığı problemlili durumu “Ionya meselesi” olarak adlandırmaktadır. Anadolu mayası yerine Anadolu’yu “farklı katmanların” bir sentezi ve “kültür” esasına dayanan bir antropoloji” ile temellendiren ve bu çerçevede bir “Anadolu müktesebatı”nı gündeme getirenlere itiraz eden Yalçın Koç, böylesi bir bakış açısının “Ionya meselesi”ni karşımıza çıkarttığını belirtmektedir. “Grek-Latin-Kilise diyarı”nın başlangıcını “Ionya” olarak belirleyen Yalçın Koç, bu başlangıcın coğrafi mekanının Batı Anadolu karası ve Ege denizi adaları olduğunu hatırlatmaktadır. Grek-Latin-Kilise diyarının “fikir tarihi”nin başlangıcını teşkil eden Ionya’nın “doğa arkeologları” ile meşhur olduğunu, Miletus’lu Thales ve

Ephesus’lu Herakleitos’un bu arkeologların en tanınmışları olduğunu hatırlatan Yalçın Koç, esasında bu isimlere “doğa filozofları” denilemeyeceğini, zira bu safhada Parmenides ve Eflatun’un kullandığı şekilde “philosophia” teriminin henüz ortaya çıkmamış olduğunu hatırlatmaktadır (Yalçın Koç, 2014, s. 63, 64). Yalçın Koç, Anadolu’yu farklı katmanların bir sentezi olarak gören ve Anadolu’nun kültür esasına dayalı bir antropoloji çerçevesinde izah edileceğini varsayan “Tonya meselesi” ile malul bir bakış açısı ile Anadolu mayasının ve bu mayanın mayaladığı insanın anlayamayacağını belirtmektedir. Nihayetinde “antropoloji”nin esas aldığı “anthropos” kavramıyla ve bu kavram itibarıyla geliştirilen metodoloji hatalıdır, dolayısıyla antropolojinin yöntemi, Anadolu mayasındaki “ferdi birey”i “örtetek kuşatmak”tan çok uzaktır (Yalçın Koç, 2014, s. 66, 69). Yalçın Koç, Grek-Latin-Kilise diyarının esasının “evrensel” olmadığını altını özellikle çizmekte ve bu diyarın “evrensel” olamayışını, yığınsal bireyin “aşma özürü” oluşu ile ilgili olduğunu ifade etmektedir. Nihayetinde “insan”ı kuşatamayan diyar, “evrensel” olamaz. Buna karşılık esasında “fert” olarak “insan”ı barındıran Anadolu mayası “evrensel”dir (Yalçın Koç, 2014, s. 53).

İnsanı diğer canlılardan ayıracak şekilde onun mahiyetini açıklayan bir ayırım kriteri olarak öne çıkartılan düşünme ve algılama kapasitesinin, bir başka ifadeyle rasyonel yetinin insanın varlığının açıklanması noktasında tek başına bir teminat oluşturmadığını düşünen Yalçın Koç, özellikle insanın rasyonel bir varlık oluşunu merkeze alan Batı fikriyatının insanın asli kimliğini açığa çıkartmadığını düşünmektedir. Koç, insanı rasyonel yeti esası üzerinden açıklayan mevcut şemanın eleştirisini belirli filozoflardan örneklerle ve belirli argümanlarla ortaya koymaktadır. Bir yönüyle Yalçın Koç, algılama, düşünme, hatırlama gibi yetilerin üzerinde gerçekleştiği ruh ve özgürlük gibi aklın büyük sentezlere yöneldiği ideallerin açıklanmasına katkı sunacak şekilde insan meselesine özgün bir perspektifle yoğunlaşmaktadır. Yalçın Koç, insanı merkeze alan özgün bir tasarım gerçekleştirme teşebbüsünde Batı felsefesi çerçevesinde ortaya çıkan düşünme biçimine ve dolayısıyla insan anlayışlarına radikal bir ret tavrında bulunmakta, bu tavrın onun “gönül” ve “kelâm” gibi anahtar kavramlarla işaret ettiği özgün insan anlayışının zorunlu bir ön koşulunu teşkil etmektedir (Dönmez, 2025b, s. 44).

İnsanın özgül ayırımını rasyonalite yetisi temin edebilir mi?

“Grek-Latin-Kilise diyarı”nda insanın asli mahiyetinin açıklanmasına yönelik çabalarda onun daha çok algı ve düşünme kapasitesine sahip bir varlık oluşunun öne çıkartıldığına dikkat çeken Yalçın Koç, böylesi bir açıklamanın kökeninde Aristoteles’in insan tanımının bulunduğu dikkat çekmektedir. Yalçın Koç’a göre “Grek-Latin-Kilise diyarı”nın kategorik düşünce şemasının referans isimi olan

Aristoteles, insanı diğer hayvanlardan ayırt edecek bir tanım ortaya koyamamıştır. Bu doğrultuda Yalçın Koç, Aristoteles'in Metafizik'inin merkezine yerleştirdiği (Aristoteles, 1996, s. 205, 267, 35) "iki ayaklı, tüysüz, düşünen (rasyonel yeti sahibi) ve algılayan (idrak sahibi) şey" (Koç, 2014, s. 18, 21, 22) şeklindeki tanımını eleştirisinin odağına yerleştirmektedir. Zira Aristoteles'in insan tanımı bütün bir "Grek-Latin-Kilise diyarı"nın mütefekkirlerince referans alınmıştır. Nitekim, insanın asli varlığını açıklamaya yönelik ve bunun için özgürlük ve ölümsüzlük idelerinin temellendirilmesine yönelik yoğun felsefi bir çaba içerisine girmiş bulunan Kant'ın da Aristotelyen bir perspektiften hareket etmekte olduğunun altı çizilmektedir. Bireyin nasıl temellendirileceği sorunu çerçevesinde Kant'ın da bireyin esasını, 'saf düşünme yetisi' ile açıklama çabası içerisine girmiş olduğuna dikkat çeken Yalçın Koç, Kant'ın çelişkisinin rasyonel yetiyi üzerinde yükselteceği bir ilkedен yoksun bırakmasından kaynaklandığına özellikle vurgu yapmaktadır. Bir taraftan ruh idesinin idrak edilemeyeceğini, dolayısıyla bilinmeyeceğini iddia eden Kant, diğer yandan insanı açıklayan bir ilke olarak "saf düşünme yetisi (reinen Vernunft'nin, ruh'tan bağımsız olarak tesis edilmesi gerektiği"ni iddia etmektedir. Bu noktada Koç, Kant'ın esas çelişkisinin bireyin esasını 'saf düşünme yetisi' olarak belirlerken, bu yetinin içerisine yerleşeceği 'kab'ı, yani ruhu (Seele) ortadan kaldırmasıdır. Nihayetinde Yalçın Koç'a göre: "Kant, kendi 'uzun ve ayrıntılı analizler ve iddialar manzumesi' neticesinde 'saf düşünme yetisi'ni de tesis edememiştir. Bu itibarla, yani 'birey'i tesis edememiş olması sebebiyle, Kant'ın, 'pratik düşünme yetisi'ni ve buna bağlı olarak 'etik'i tesis etmiş olduğu da söylenemez." (Koç, 2014, s. 24, 25).

"Grek-Latin-Kilise diyarı"nın insanın asli cevherini ortaya koyamayıp, bunun yerine rasyonel yetiyi insanı diğer canlı türlerinden ayırt eden yegane yeti olarak kabul etmesine itirazlar yöneltten Yalçın Koç, insana ait bir yeti olsa da rasyonel yetinin insanın asli kimliğini tesis edebilecek, onun diğer canlı türlerinden ayırt edebilecek, özel veya özsel bir nitelik olarak ortaya konulmasını ikna edici bulmamaktadır.

Rasyonelliğin insanın asli mahiyetini temin edebilecek bir yeti olup olmadığı pek çok açıdan felsefi bir tartışmanın konusu yapılabilmektedir. Yalçın Koç'un insanın türsel ayrımını temin etme noktasında rasyonel yetinin yetersiz kalacağı iddiasını farklı bakış açılarıyla da tartışmak mümkündür. Bu doğrultuda rasyonel yetiyi, hatta felsefi bilinci bile türün kendisini korumaya yönelik içgüdüsel bir faaliyet olarak yorumlamak pek ala mümkündür. Nitekim, Nietzsche bilinçli düşüncenin büyük bir bölümünü, öyle ki felsefi düşüncüyü bile içgüdüsel bir faaliyet olarak saymak gerektiğinden söz etmektedir. Nietzsche'ye göre kalıtım olayı ve sürecinin belirleyiciliğinin yanında doğum ne kadar az önem taşıyorsa, "bilinç" de içgüdüsel olan karşısında o kadar az ehemmiyet taşımaktadır. Öyle ki Nietzsche, bir filozo-

fun bilinçli düşünmesinin çoğunun bile onun içgüdüleri tarafından gizliden gizliye yönlendirildiğini iddia etmektedir. Ona göre her türlü akıl yürütmenin, mantıksal çıkarımın arka planında bile belirli bir yaşam tarzını korumaya yönelik fizyolojik gereklilikler yatmaktadır (Nietzsche, 2024, s. 7,8).

Grek-Latin-Kilise diyarındaki fikriyatın temelleri itibariyle, “insan”ın “fikri olarak” kuşatılamayacağını iddia eden Yalçın Koç’a göre: “Grek ‘tragedia’sına baksak, Dante ve Goethe’ye, Nietzsche’ye, Camus’a, Sartre’a ve diğerlerine baksak, bunların da, Anadolu mayası itibariyle “insan”ı kuşatamamış olduklarını görürüz (Koç, 2014, s. 53). Nihayetinde Yalçın Koç’a göre Batı fikriyatı çevrelerinde insanı diğer hayvanlardan ayırt eden bir tanım ortaya konulamamıştır. Esasında Yalçın Koç, “Grek-Latin-Kilise diyarı”nın mütefekkirlerinin “ferdi birey” olarak insanı temellendirememelerinin temel sebebini, onların bir ontolojiden yoksun olmalarıyla açıklamaktadır. Bu çerçevede Descartes’in “cogito”su, Leibniz’in “monadoloji”si veya Schopenhauer’ın “irade ve tasavvur (Wille und Vorstellung)”nun ayrıntılı bir şekilde tahlil ve tenkidini ortaya koyan Yalçın Koç’a göre söz konusu filozofların felsefi çabalarında başarısız olmalarının temel sebebi onların insanın esasını bir cevher fikri üzerinden açıklayamamalarıdır. Esas mesele rasyonel yetinin de üzerinde vücut bulacağı insani varoluşun asli kimliğini oluşturan bir cevher fikrinin tesis edilememiş olmasıdır.

Yalçın Koç, Anadolu mayası açısından rasyonalitenin insan kimliğine ait olduğunu kabul etmektedir. Fakat insanın “rasyonalite”den ibaret olmadığı da özellikle vurgulanmalıdır. Zira tek başına “rasyonalite”, “insanın kimliği”, “insanın esası” değildir. Böylelikle insanın rasyonaliteden ibaret olmadığına altı çizilmektedir. Dolayısıyla rasyonel yeti aracılığıyla insan kimliği tesis edilemez. Çünkü Yalçın Koç’a göre kısmi bir belirlenim kimlik oluşturmaz. Bunun yanı sıra rasyonel yetinin üzerinde yükseldiği esasın da açıklanması, rasyonel yetiyi taşıyan şeyin de açılması, ortaya konulması gerekmektedir. Fakat bu noktada rasyonel yetinin mahiyetinin, kendisini taşıyanı açmaya elverişli bir mahiyet olmadığı şeklinde bir paradoks da ortaya çıkmaktadır (Koç, 2014, s. 30). Grek-Latin-Kilise diyarının fikriyatında, “teşrih”in “yetkin aleti”nin, “rasyonel yeti” olduğunu hatırlatan Yalçın Koç, hal böyleyken, “rasyonel yeti”nin bu fikriyata uygun düşen “hafıza”yı dahi “teşrih etmek” imkânına sahip olmadığına dikkat çekmektedir (Koç, 2014, s. 15).

Rasyonel yetinin kendisine dönebilen, kendi kendisini çözümlenebilen yeti olmadığına dikkat çeken Yalçın Koç, insanın asli cevherini oluşturan, onun esasını teşkil eden bir “iç”ten bahsetmektedir. Ona göre bu “iç” gönüldür:

“Elbette ki, hangi diyarda, hangi dönemde bulunursa bulunsun, bizzat ‘kendisi’ itibariyle, kendi ‘yaratılış’ı itibariyle ‘insan’ın, ‘iç’i vardır. Bu ‘iç’in esası

'gönül'dür. Ancak, örnek verelim, Eflatun'un anlattığı 'yaradılış'da, yani 'Eflatun kozmogonisi'nde bu manada bir 'iç'den bahis yoktur." (Koç, 2014, s. 30).

Esasında Yalçın Koç, insanın özgür bir ferd olarak varlığının nasıl teminat altına alınacağı noktasında bir hesaplaşma girişiminde bulunmaktadır. Bunun için bir insan tanımının ortaya konulması, insani varoluşun açıklanması gerekmektedir ki, ona göre insanı Batı düşüncesinin ortaya koyduğu kategorik şema içerisinde açıklamak mümkün değildir. Nitekim "Grek-Latin-Kilise diyarı"nda üretilen düşünceyi "fikriyat" olarak adlandıran Yalçın Koç, bu diyarda üretilen "fikriyat" çerçevesinde "insan"ın idrak edilmesinin mümkün olmadığını altını çizmektedir (Koç, 2014, s. 17).

Nazariyat fikriyat ayrımı üzerinden Anadolu mayası zemininde nazari bir çaba ortaya koyan Yalçın Koç, "Nazariyat"ın bir "theoria" olduğuna işaret etmekte fakat buradaki theoria'nın alışıldık manadaki "kuram" sözcüğü ile karşılanamayacağını altını çizmektedir. Theoria'nın "manzara seyr'i" yoluyla "nazariyat" olduğunu ifade eden Yalçın Koç, burada diskürsif anlamdaki rasyonel bir yapıdan ziyade ancak bir icraattan söz edilebilir ki, bu icraat "psukhe'nin" bizatihi "seyr'et'mek icraat'idir":

"Kuram", esas itibariyle, bir "düşün'sel yapı'dır"; yani, "fikriyat" manasında "logia'dır." Oysa "nazariyat", "psukhe'nin" bizatihi "seyr'et'mek icraat'idir"; yani "theoria'dır." (Koç, 2008, s. 8).

Yalçın Koç, "nazariyat" kavramını, "dil arkhitektonik'i" ve "mantık arkhitektonik'i" fikirleri açısından da ele almaktadır. İnsanın doğal ve doğuş yönünden varoluşunu "aş'kın" (transcendent), "iç'kin (immanent)" ve "düş'kün" (descendent)" kavramlarıyla açıklar. "İç'kin (immanent)" ve "düş'kün" (descendent)" kavramları, "aş'kın" (transcendent)" kavramının iki karşıtıdır (Koç, 2008, s. 18). Yalçın Koç'a göre "fikriyat", yani "logia", "bir dil" yoluyla tesis olunur; bu itibar la, "fikriyat", esasen "düş'kün'e mahsus'tur" (Koç, 2008, s. 85).

Özgür bir insan olmanın ideal formu olarak "ferdi birey" in ancak nazariyat çerçevesindeki Anadolu mayası ile mümkün olacağını ifade eden Yalçın Koç, ferdi bireyin içsel yapısında bulunan "gönül" e yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede nazari çerçevedeki mesaisini neredeyse bütünüyle insanın özgür bir ferd olma imkânına ayırmakta ve özgürlüğü insanın asli yapısıyla ilişkili olarak ele almaktadır.

İnsanın özgür bir birey oluşu nasıl temellendirilebilir? "Yığınsal birey" in karşısında "ferdi birey" in "gönlünü bilerek" "özgür" olmasının imkânı

"Anadolu mayası" kavramıyla işaret edilen bir ilke çerçevesinde ortaya çıkan "insan" ile "Grek-Latin-Kilise diyarı"nda cari olan "kültür"ün ortaya çıkardığı "insan" arasında bir mukayese yapan ve bunlar arasındaki farklılıkları serimleyen Yalçın Koç'a

göre Anadolu mayası çerçevesinde ortaya çıkan birey, “ferdi birey” olma imkânına sahipken; “Grek-Latin-Kilise diyarı”nda ise olsa olsa ancak “yığınsal birey” olarak tanımlanan bir birey bulunabilecektir. Nihayetinde söz konusu diyarda asli kimlik sahibi olan, dolayısıyla özgür olan bir “insan” a yani “ferdi birey” e ulaşamaz. Zira “özgürlük”ü insanın asli mahiyetine bir husus olarak açıklayan Yalçın Koç, asli bir ilke olarak bu özgürlüğün “dışarı”dan verilen bir özgürlük olamayacağını, bunu insanın kendi esasından kaynaklanan bir ilke olduğunu ifade etmektedir. İnsanın bu “özgürlük”ü araması gerektiğini belirten Yalçın Koç, insan için “özgür” bir ferd olmanın bir yükümlülük olduğunun altını çizmektedir. Bu doğrultuda Yalçın Koç, “özgürlük” ile “serbestlik” arasında da bir ayırmda bulunmaktadır:

“Özgürlük (hürriyet)”, “insan”ın “esas”ına aittir. “İnsan”, kendi “varlığının esası”ndan kaynaklanan bir şekilde “özgürlük”ü aramak ve “özgür” olmakla yükümlüdür. “Varlığının esası”ndan kaynaklanmayan bir “özgürlük”, “insan”ın doğasına aykırı düşer. Anadolu mayasında, “ferdi birey”in asli vasfı, “özgür” oluşudur. Oysa, Grek-Latin-Kilise diyarında, “birey”in “yığınsal” olarak oluşturulması, “birey”in “asli özgürlüğü”nün iptal edilmesine bağlıdır. Grek-Latin-Kilise diyarında, “ferdi bireysel özgürlük” iptal edilir. Bu diyarda, “bireysel özgürlük”, “yığınsal birey”ler arasında “zıtlık” esasına dayanan bir “sınırlandırma- serbestleştirme” ilişkisidir; bu, Anadolu mayası açısından “sözde özgürlük”tür. Grek-Latin-Kilise diyarında, “ferdi bireysel özgürlük”ün, kısacası “özgürlük”ün yolu “kapalı”dır.” ... “Bu “kölelik”, “asli özgürlüğün” “kapalı” olması sebebiyle, Grek-Latin-Kilise diyarının “içerisinden” görülemez, farkedilemez. Üstelik, yığın içerisindeki bireyin “serbestleştirilmesi” yoluyla da giderilemez. Grek-Latin-Kilise diyarı, bu anlamda, “sözde özgürlük” vasıtasıyla oluşturulan “köleliğin diyarı”dır.” (Koç, 2014, s. 28, 29).

Yalçın Koç, Grek-Latin-Kilise diyarında gerek kurumsal olarak gerekse de kurumsal yapıların dışında görünen ve görünmeyen haliyle varlığını devam ettiren ve düşünme biçimlerini belirleyen “kilise”nin “birey”in bizzat kendi esasına yönelmesini engelleyen, “bireyin bizzat kendisinde derinleşme imkânı”nı ortadan kaldıran bir yapı olduğuna işaret etmektedir. Kilise, “birey”i, “yığınsal birey”e dönüştürerek, “yığınsal birey”lerden “yığınsal toplum” düzenleyen “kendinden menkul” bir “mevzuat manzumesi”nden ibaret bir yapı olarak bireyin özgürleşmesine imkân vermemektedir (Koç, 2014, s. 17). Bu doğrultuda Grek-Latin-Kilise diyarında politik bağlamda ortaya çıkan ve özgürlük süreci olarak yorumlanan pek çok hadisenin söz konusu kölelik düzenini örttüğünü belirten Yalçın Koç, buna örnek olarak Fransız devrimi vermektedir. Yalçın Koç’a göre özgürlük ve eşitlik gibi ilkelerin öne çıkartıldığı Fransız devriminde “vatandaş”ın “özgür” kılınması iddiasını Anadolu mayası itibarıyla düşündüğümüzde burada karşımıza çıkanın “yığınsal bireyin “vatandaş” sıfatı altında “yeniden köleleştirilmesi”dir” (Koç, 2014, s. 29).

Grek-Latin-Kilise diyarının içerisinde kuşatılmış olan bireyin, böylesi bir kuşatmanın çerçevesinin dışına çıkma imkânının olmadığını belirten Yalçın Koç, esasında insanın şeyleşmesine ve sürüleşmesine dikkat çekmekte ve bu durumu tasvir etmektedir. Ona göre cari olan durum esasında bir kölelik durumudur. Zira bir "şey" in "özne" olmasının gerekli koşulunu, bu "şey" in "içsel bir davranış" neticesinde "içsel" veya "dışsal" eylemde bulunmasına, bu yolla ortaya "fiil" koymasına bağlı olduğunu ifade eden Yalçın Koç, "şey" in "özne" kılınabilmesi için gerekli olan bu koşulun içsel olandan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bunun "şey" ler arasında düşünülen bir "nedensellik (sebe-sonuç)" esasından temellendirilemeyeceğini vurgulayan Yalçın Koç, aksi takdirde, bu "şey" in "özne" olamayacağını ifade etmektedir (Koç, 2014, s. 57).

Yalçın Koç, Eflatun'un fikirlerini asli özgürlüğün önündeki en büyük engel olarak tasvir etmektedir. "Ferdî birey" in esasının, "asli özgürlük" olduğunun altını çizen ve "asli özgürlük" ün Grek-Latin-Kilise diyarında "kapalı" olduğuna işaret eden Yalçın Koç, bu noktada Grek-Latin-Kilise diyarının oluşturduğu engelin bir şekilde farkedilebileceğini belirtmektedir. Halbuki Yalçın Koç'a göre Eflatun, bu diyarda "asli özgürlük" ün önünde farkedilmesi en zor olan "engel" dir (Koç, 2014, s. 60). Zira Yalçın Koç'a göre:

"Eflatun, "Musa'nın kelim ilmi" ni, "malumat dairesi" nde "kısmen" alarak, "Grek teolojisinin zemini" nde ve "rasyonalite" esasında aktarmıştır. Yazılı metinlerde önerdiğinin esas, bu zemin ve malumat itibarıyla "rasyonel yeti" yi, "katman" lara ayırmaktır. Önerdiğinin esas, "rasyonel yeti" nin 'gözlüğü' nü kırıp, "birey" i "dönüştürerek" "özgür kılmak" değildir." (Koç, 2014, s. 60).

Anadolu mayasının "ferdî birey" inin "hür" olduğunun altını çizen Yalçın Koç, Eflatun'un malumatlarına Grek teolojisinin zemin teşkil ettiğini belirtmektedir. Eflatun dünyayı bir hapishane ve gölge alanı olarak tasvir etmektedir. Yalçın Koç'a göre "Eflatun'un fikriyatının esas, "özgürlük" sağlayacak bir "dönüşüm" değildir; aksine, bu "dönüşüm" ü "kapatana" bir "rasyonalite" dir" (Koç, 2014, s. 60).

Özgürlük idesini insanın kimliğine ait bir ide olarak tayin eden Yalçın Koç, özgürlüğü metafizik bir tasarımın içerisinde mümkün görmektedir. Özgürlüğün insanın asli cevherine ait bir ilke olarak tesis edilmesinin temel sebebi insani varoluşun imkânını ancak ahlaki bir imkân olarak değerlendirmekten kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda etik ile ahlak arasında da bir ayırmda bulunan (Yalçın Koç, 2020, s. 58) Yalçın Koç, insanın esasını ahlaki bir esas olarak tespit etmektedir (Yalçın Koç, 2020, s. 9, 23). Yalçın Koç'a göre "İnsan", "ahlak'ı" suretiyle "hür'dür." (Yalçın Koç, 2020, s. 23). Esasında Batı fikriyatının insanın bütün bir gerçekliğin içerisindeki konumuna tutarlı bir metafizik çerçeve tesis edemediğini belirten Yalçın

Koç, bundan dolayı Batı fikriyatı içerisinde insan için özgürlüğün bir açıklamasının yapılamayacağını düşünmektedir. İnsanın asli kimliğine ait olan özgürlüğün bu diyarda gerçekleşmesi mümkün olmamaktadır. Burada söz konusu edilebilecek olan ancak “serbestlik” olabilecektir ki bunun ise içsel bir şey olmayıp dışsal bir şey olduğunun altı çizilmelidir. Oysa yukarıda da belirtildiği üzere Anadolu mayası çerçevesinde söz konusu olabilen ferdi birey için mümkün olan özgürlük içsel bir durum olarak tesis edilmektedir. Yalçın Koç, ferdi bireyin özgürlüğünü içsel bir yeti olarak “gönül” ile elde edebileceğini ifade etmektedir: “Anadolu mayasında, “ferdi özgürlük”ün esası “gönül”dür. Anadolu mayasında, “birey”, “gönlünü bilerek” “özgür” olur. Grek-Latin-Kilise diyarında “gönül”, esası “kapalılık” olan bir yasağa tabi kılınmıştır; bu diyarın bireyleri, bu diyarda böyle bir yasak olduğunun farkına varamaz. Bu diyarın edebiyatında, estetiğinde, fikriyatında “gönül”den söz edilmez. Bu diyarın edebiyatında, dillerinde “gönül”e karşılık gelen bir sözcük bulunmaz. Bu diyarda geliştirilen “Psikoloji” fikriyatında dahi, “gönül” den bahis edilmez. (Yalçın Koç, 2014, s. 29).

Israrlı bir şekilde “içsel” olan üzerinden insanın asli kimliğini anlamlandırma çabası içerisinde olan Yalçın Koç, ferdi bireyin özgürlüğünü temin eden “içsel birlik” sayesinde ferd ile toplum ve toplumsal kurumlarla olan birlik de kurulmuş olmaktadır. Zira Yalçın Koç, Anadolu mayasında, toplumun ve toplumsal kurumların esasını da ferdi birey olan insanın oluşturduğunu vurgulamaktadır. Ona göre Anadolu mayası açısından toplumu mümkün kılan da “insan”ın bizzat “kaynağı”ndan gelen “birlik”tir ve bu “birliği” esas alan “kardeşlik”tir (Yalçın Koç, 2014, s. 84). Yalçın Koç, bu “kardeşlik” fikrinin Grek-Latin-Kilise diyarının mütefekkirlerince irrasyonel bulunduğunu da hatırlatmaktadır:

“Bu “kardeşlik”, Grek-Latin-Kilise diyarının “mütefekkirleri”ne “irrasyonel” gelir. Bu diyarın dillerinde, “kardeşliğin” anlamı, “aynı topluluğun bireyi” olmanın “öte”sine geçmez. Anadolu mayasındaki “kardeşlik”, “cümle varlığı” mahsustur. Her ne vardır ki “göz” görür, “el” dokunur, “kulak” duyar, “akıl” bilir; esasen “kardeş”tir. Anadolu mayasında, “gönül” cihetinden, “ayrı” “gayrı” yoktur. Ot, çiçek, kurt, kuş, insan; cümlesinin “esası”, “aynı” “birlik”tir; cümlesi “kardeş”tir. Böyle görürüz, böyle biliriz (Yalçın Koç, 2014, s. 108).

Anadolu mayasında “ferdi özgürlük”ün esasının “gönül” olduğuna işaret eden Yalçın Koç, Anadolu mayasında “ferdi birey”in içsel bir durum olan özgürlüğü içsel bir yeti olan “gönül” ile elde edebileceğini, ve “birey”in ancak “gönlünü bilerek” “özgür” olabileceğini belirtmektedir. Yalçın Koç’a göre Grek-Latin-Kilise diyarında ise “gönül”, esası “kapalılık” olan bir yasağa tabi kılınmıştır ve fakat bu diyardaki yığınsal bireyler bu yasağın farkında değillerdir. Oysa Yalçın Koç’a göre

"Anadolu mayası'nda insan", "gönlü'ne, Türkistan'dan 'gelen' kelam'ın çalındığı ferdi birey'dir". Yalçın Koç'a göre "Türkistan'dan gelen kelam", "insan'ın öz'ü"dür. Söz konusu "Kelam"ın gönülde Türkçe söz ile açıldığını belirten Yalçın Koç, "aslı olan söz", olarak nitelendirdiği bu sözün "gönül" yoluyla "akıl" a ve "tefekkür"e bağlandığını ifade etmektedir (Yalçın Koç, 2014, s. 253).

Sonuç

Entelektüel biyografisine bakıldığında matematik ve teorik fizik alanındaki yetkin formasyonunu güçlü bir felsefi bir senteze ulaştırmış olduğu görülen Yalçın Koç, Anadolu mayası olarak kavramsallaştırılan nazariyat esaslı düşüncesiyle egemen Batı düşüncesinin kategorik şemasını bir anlamda yapı sökümü uğratmaktadır. Söz konusu teşebbüsünde nazari ufkunun derinliğinde ve kuşatıcılığında eleştirel bir perspektif geliştiren Yalçın Koç, Türkçe'nin sunduğu metafizik ve felsefi imkânlarla da yaslanarak nitelikli ve özgün sentezlere ulaşmakta ve insanı merkeze alan yeni bir metafizik tasarım ortaya koymaktadır. Yalçın Koç'un özgünlüğü, onun Batı düşüncesinin egemen paradigmasından tamamen farklı bir kavramsal ve kategorik şema ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. Zira Batı düşüncesi ve felsefesine yönelik pek çok eleştiri, derin bir paradoks oluşturacak şekilde söz konusu düşüncenin kategorik şemasına yaslanmaktadır. Nitekim başta eleştirel teori olmak üzere, varoluşçuluk, fenomenolojik yöntem ve post yapısalcı yaklaşımlar gibi hazır ve cazip eleştiri imkânları sunan felsefe yapma biçimlerinin arka plan varsayımlarından istifade eden pek çok düşünür, eleştirilerini ortaya koyarlarken "Grek-Latin-Kilise diyarı"nın arka plan kuramına yaslandıklarının farkında olamamaktadırlar. Bu cihetten meseleye bakıldığında Yalçın Koç'un nazariyat kapsamında değerlendirilebilecek olan çabasının sahiciliği dikkat çekici bir şekilde karşımızda durmaktadır. Zira onun sahiciliği "Grek-Latin-Kilise diyarı"na mahsus "mevzuat" çerçevesinin dışından bakabilmesinde, dolayısıyla farklı bir tasarım ortaya koyabilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle egemen düşünme biçimlerinin mevcut kavramsal ve kategorik şemasının dışında nazari bir kavramsal ve kategorik çerçeve ortaya koyan Koç, insanı da kendi biricikliği içerisinde açıklamaktadır. Bu doğrultuda "kültür" ve "maya" kavramları arasındaki farkın üzerinden ferdi bireyin, insanın özgür bir varlık olma imkânını temellendirme çabası içerisinde olan Yalçın Koç, "kültür" kavramının "dışsal" olduğunu ve "birlik" fikrini esasında barındırdığını, buna karşılık "maya" kavramının "içsel" olduğunu ve mayalanan şeye "birlik" kazandırdığını belirtmektedir.

Yalçın Koç'a göre Descartes'dan Leibniz'e, Kant'dan Schopenhauer'a kadar pek çok filozofun felsefi çabasının başarısızlığın temel sebebi insanın esasını bir cevher fikri üzerinden açıklayamamalarıdır. Kaldı ki Grek-Latin-Kilise diyarının "antropoloji"sinin "evrensel" olmadığını altını özellikle çizen Yalçın Koç,

böylesi bir “antropoloji”nin koordinatlarını kullanarak, “cümle varlığın birliği ve kardeşliğini esas alan” “Anadolu mayası” ilkesi çerçevesinde ortaya çıkan insanın (ferdi birey) açıklanmayacağını ve anlamlandırılmayacağını belirtmektedir. İnsanı ethos’un zemininde açıklama çabası içerisine giren Kant’ın teşebbüsünün de mevcut egemen şemanın dışına çıkamadığından dolayı başarısız olduğunu düşünen Yalçın Koç, ahlak ile etik arasındaki ayrıma vurgu yapmakta ve Anadolu mayası için etigin değil de ahlakın söz konusu olduğunu ifade etmektedir. Batı fikriyatının epistemolojik temelli yönelişinin aksine Yalçın Koç, soyut ve spekülatif bir metafizik inşa etmek yerine ahlaki bir zemin üzerinden metafizik bir tasarım gerçekleştirmektedir.

Esasında “Grek-Latin-Kilise diyarı”nda insana dair ortaya konulan tanım çabalarının insanı açıklayamadığını, bu yöndeki teşebbüslerin insani varoluşun asli yapısını ortaya koyamadığını bunun ise insan için büyük bir kriz olduğunu düşünen Yalçın Koç, insanı “gönül” kavramı aracılığıyla anlamlandırma çabası içerisine girmektedir. Böylesine içsel olan bir kapasitesiyle özgürlük imkânı elde eden ferdi bireyin özgürlüğü birlik esası üzerinden de toplumla bütünleşmektedir. Zira Yalçın Koç, Anadolu mayasında toplumun ve toplumsal kurumların temelinde ferdi birey olan insanın ve böylesi bir insanın kaynağından gelen “birlik”in bulunduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda Yalçın Koç, Grek-Latin Kilise diyarının düşünürlerince irrasyonel addedilebilecek olan “kardeşlik”i gündeme getirmektedir. Halbuki söz konusu diyarda yığınsal bir birliktelik var iken Anadolu mayasındaki “kardeşlik”, “cümle varlığa” mahsustur. Bu noktada birlik esası üzerinden ferdi birey diğer insanların ve diğer canlıların yanı sıra bitkilerle de kısacası bütün bir varlık alanıyla ahenkli bir bütünleşme sağlamaktadır. İnsanın asli varlığını ahlaksal olanın kuşattığı bir varlık alanında konumlandırılan Yalçın Koç, insanın asli hakikatinin ifşasına yönelik ortaya konulan nazari düşüncesini haklılandırma çabasında daha çok moral sezgilerimize seslendiğini ifade edebiliriz. Batı uygarlığının kendi tarihsel ve kültürel dinamikleri çerçevesinde ortaya konulan fikriyatı ve bu fikriyat içerisinde ortaya konulan insan anlayışını yapı söküme uğratan Yalçın Koç, “Grek-Latin-Kilise diyarının mevzuatı” çerçevesinde “kapatılmış olan” bireyin veya insanın yeniden açığa çıkartılmasını bir anlamda Anadolu mayası olarak adlandırdığı bir bilgelik anlayışıyla yeniden tesis etmeyi amaçlamaktadır.

Anadolu kavramının taşıdığı modern ve politik yük hesaba katıldığında Yalçın Koç’un Anadolu Mayası’yla doğrudan bir gerçekliğe işaret etmek yerine insanın içsel, asli hakikatine ilişkin bir metafor kullandığı düşünülebilir. İnsanın mahiyetine ve asli kimliğine dair özgün bir bakış açısıyla nazari bir teşebbüste bulunan Yalçın Koç, Anadolu bilgelğine duyduğu güveni seslendirirken bir yönüyle söylenemeyene, üzerinde konuşulamayana dikkatleri çekmeyi amaçlamaktadır.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Aristoteles (1996). *Metafizik*. Çev. Ahmet Arslan, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Dönmez, Süleyman. (2025a). Yalçın Koç ve Filozofluk Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz İlahiyat Dergisi* 1. 39-52.
- Dönmez, Süleyman (2025b). The World of Yalçın Koç: An Anatomy of the Endeavor to Ground the Human. *Mebadi International Journal of Philosophy*, Volume: 2 Special Issue : 1. Special Issue on Yalçın Koç . pp 34-54.
- Kant, I. (2008). *Arı Usun Eleştirisi*. Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi.
- Koç, Y. (2020). *Ahlak ve Nazariyat*, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Koç, Y. (2014). *Anadolu Mayası*, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Koç, Y. (2020). *Ethica ve Nazariyat*, Ankara: Cedit Neşriyat.
- Nietzsche, F. (2024). *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, Çev. Mustafa Tüzel, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Uygur, N. (1974). *100 Soruda Türk Felsefesinin Boyutları*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.